

RAZINA PROIZVODNJE NEKIH AGRARNIH PROIZVODA U JUGOSLAVIJI I DRUGIM ZEMLJAMA

1. UVOD

Za procjenu efektivne ponude i potražnje je od primarne važnosti u Jugoslaviji, kao i u drugim zemljama detaljno poznavanje potencijalnog kvantiteta proizvodnje agrarnih proizvoda u zemlji, susjednim i drugim zemljama. To je od značenja, kako za potrebe prehrane stanovništva, turizma, tako i za izvoz i uvoz deficitarnih proizvoda. Zbog toga smatramo potrebnim ispitati u Jugoslaviji, susjednim i drugim zemljama, na bazi 5-godišnjih prosjeka postignutu razinu ostvarene proizvodnje nekih agrarnih proizvoda u vremenskom razmaku od 10 godina (1977 — 1978) usporedbom dviju petogodišnjih prosječnih prinosa po hektaru, realiziranih na pozetim površinama u razdobljima od 1962 do 1966. i 1978 do 1981. godine, te proizvodnje mlijeka u periodu 1972 — 76. i 1978 — 1981. godine.

U razmatranje su uzeti slijedeći proizvodi:

- 1.1. Žitarice: pšenica, raž, ječam, zob i kukuruz
- 1.2. Okopavine: krumpir
- 1.3. Stočarstvo: proizvodnja mlijeka

Naravno da je za planiranu potražnju potrebno i poznavanje strukture potrošnje pojedinih proizvoda, kako u prehrani stanovništva, ishrani stoke, potrebi sirovina za prehrambenu industriju, osiguranju repromaterijala (sje-me i dr.), visinu dohotka pojedinih kategorija stanovništva, tako i drugih relevantnih činilaca, koji imaju utjecaja na razinu potrošnje agrarnih proizvoda.

2. INTENCIJA ISTRAŽIVANJA

Ustanoviti proizvodne efekte u proizvodnji istraživanih agrarnih proizvoda u Jugoslaviji, susjednim i drugim zemljama, kao i ostvarene razlike u visini prinosa u 10-godišnjem vremenskom razmaku od 1977. do 1978. godine.

Ispitati mogućnost racionalnijeg korištenja raspoloživih zemljišnih resursa za veću i ekonomičniju proizvodnju hrane u našoj zemlji.

3. METODE RADA I IZVORI PODATAKA

U radu je aplicirana komparativna i indeksna metoda istraživanja, na osnovu 5-godišnjih utvrđenih prosjeka o prinosima i požetim površinama ratarskih kultura, te proizvodnje mlijeka.

Petogodišnji prosjeci izračunati su na bazi podataka publikacija FAO (Production yearbook 1962-1981), kao i SGJ-e.

4. ANALIZA REZULTATA ISTRAŽIVANJA

Iz podataka prezentiranih u tabeli 1 vide se znatne razlike u razini ostvarenih prinosa pšenice u 5-godišnjim prosjecima, ostvarenim u vremenskim razdobljima 1962—66. i 1978—1981. godine. Najviši prinos po jedinici površine realiziran je u oba razdoblja u V. Britaniji 1962—66. (325 t/ha) i 1978—1981. godine (5,38 t/ha), na prosječnoj površini 846 i 1,327 hektara.

U SR Njemačkoj u promatranom razdoblju postignut je prosječni prinos pšenice 1962—66. (3,25) i 1978—1981. godine (4,89 t/ha), na ukupnoj površini 1,347000 i 1,629000 hektara.

Od analiziranih zemalja najveće površine pod pšenicom bile su u Francuskoj, koje su se kretale od 4,353000 u vremenu od 1962 do 66. i 4,738000 hektara 1978—1981. godine. Na ovim površinama ostvareni su prosječni prinosi 2,82 i 4,80 t/ha.

U analiziranom vremenskom intervalu u Jugoslaviji je u 5-godišnjem prosjeku proizvedeno 1,89 i 1978—1981. godine 3,20 t/ha pšenice po jednom hektaru. Prinosi su realizirani na površini 2,035000 i 1,548000 hektara. Više prinose od postignute razine u Jugoslaviji imale su 1962—66. godine Italija (2,00) i Austrija (2,64 t/ha), a 1978—1981. Mađarska (4,16), Bugarska (3,88), te Austrija (3,86 t/ha). Niži prosječni prinosi od jugoslavenskog prosjeka u vremenu od 1962. do 66. proizvedeni su u Bugarskoj (1,87), Mađarskoj (1,86), Grčkoj (1,63), Rumunjskoj (1,39) i Albaniji (0,86 t/ha). U odnosu na ostvarene prosječne prinose 1978—1981. godine u Jugoslaviji niži prinosi realizirani su u Rumunjskoj (2,68), Italiji (2,60), Grčkoj (2,56) i Albaniji (2,22 t/ha). Za procjenu razine proizvodnje pored ostvarenog prinosa po jedinici površine važno je uzeti u obzir i veličinu požetih površina na kojima je ostvaren prosječni prinos u 5-godišnjem prosjecima.

Tabela 1 — Površina i prinos pšenice u Jugoslaviji i drugim zemljama¹⁾

Z e m l j a	R a z d o b l j e				Razlika t/ha	Index 1962— 66=100
	1962—1966.		1977—1981.			
	površina 000 ha	prinos t/ha	površina 000 ha	prinos t/ha		
Albanija	105	0,86	204	2,22	1,36	258
Austrija	284	2,64	277	3,86	1,22	146
Bugarska	1234	1,87	933	3,88	2,01	207
Grčka	1086	1,63	985	2,56	0,93	157
Italija	4395	2,00	3277	2,60	0,60	130
Jugoslavija	2035	1,89	1548	3,20	1,31	169
Mađarska	1054	1,86	1239	4,16	2,30	224
Rumunjska	2976	1,39	2206	2,68	1,29	193
Francuska	4353	2,82	4738	4,80	1,98	170
SR Njemačka	1347	3,25	1629	4,89	1,64	150
V. Britanija	846	3,56	1327	5,38	1,82	151

1) FAO, Production yearbook, vol. 21, str. 35 i 36

FAO, Production yearbook, vol. 33, str. 96 i 97

FAO, Production yearbook, vol. 35, str. 96 i 97

U vremenskom razdoblju od 10 godina (1962—1977) najveće naturalne efekte u 5-godišnjim prosjecima izraženih u t/ha ostvarile su više prosječne razlike u visini u poređenju s jugoslavenskim prosjekom slijedeće zemlje: Mađarska (2,30), Bugarska (2,01), Francuska (1,98), V. Britanija (1,82), SR Njemačka (1,74) i Albanija (1,37) dt/ha. Niži prinosi ispod razine Jugoslavije proizvedeni su u Rumunjskoj (1,29), Austriji (1,22), Grčkoj (0,90) i Italiji (0,60 t/ha).

Pozitivne razlike izražene u postocima između dva analizirana 5-godišnja razdoblja (1972—66. i 1978—1981) u razmaku od 10 godina kretale su se u rasponu 6 do 69%. Negativne razlike ispod razine ostvarenih prinosa pšenice u Jugoslaviji bile su 3%.

Podaci u tabeli 2 ilustriraju nam razinu proizvodnje raži u Jugoslaviji i drugim zemljama, kao i požete površine na kojima su ostvareni promatrani prinosi u dva vremenska 5-godišnja razdoblja 1962—66. i 1977—1981. godine. Iz komparativnih naturalnih pokazatelja vide se velike razlike u razini proizvodnje raži po jedinici površine. Od susjednih zemalja, koje graniče s Jugoslavijom, najviše prinose u proizvodnji raži realizirale su slijedeće zemlje: Austrija (3,27) na površini 178.000 hektara, Italija (2,10), Mađarska (1,65), Grčka (1,57) i Bugarska (1,37 t/ha). U Jugoslaviji je na površini 160.000 hektara u razdoblju 1977 — 1981. godine 1,35 t/ha. Niže prinose ispod razine jugoslavenskog prosjeka proizvedeno je u Rumunjskoj (1,25) i Albaniji (1 t/ha) raži.

U razdoblju 1977 — 1981. godine u SR Njemačkoj realizirani je prosječni prinos raži 3,71 t/ha na površini 1.110 hektara, V. Britaniji (3,66) i Francuskoj 3,03 t/ha.

Tabela 2 — Površina i prinos raži u Jugoslaviji i drugim zemljama²⁾

Z e m l j a	R a z d o b l j e				Razlika t/ha	Index 1962— 66=100
	1962—1966.		1977—1981.			
	površina 000 ha	prinos t/ha	površina 000 ha	prinos t/ha		
Albanija	10	0,66	10	1,00	0,34	152
Austrija	178	2,29	109	3,27	0,98	143
Bugarska	55	1,19	18	1,37	0,18	115
Grčka	20	1,03	4	1,57	0,54	152
Italija	52	1,69	15	2,10	0,41	124
Jugoslavija	160	1,14	60	1,35	0,21	118
Mađarska	245	1,11	78	1,65	0,54	149
Rumunjska	90	1,09	38	1,25	0,16	115
Francuska	229	1,62	127	3,03	1,41	187
SR Njemačka	1110	2,62	590	3,71	1,09	141
V. Britanija	7	3,19	8	3,66	0,47	115

2) FAO, Production yearbook: Ibid, str. 41 i 42, 103 i 104.

Iskazane razlike u razini prinosa po jedinici površine između dva razmatrana razdoblja u vremenskom intervalu od 10 godina nam pokazuje da postoji intenzivna i ekstenzivna proizvodnja raži kod analiziranih zemalja. Izražene razlike u visini prosječne proizvodnje raži po hektaru kreću se 0,18 (Albanija) do 1,41 t/ha (Francuska) ili izraženo u postocima ove razlike kretale su se od 15 do 87%.

Iz podataka u tabeli 3 vide se požete površine i ostvareni prinosi ječma u razdoblju od 1972. do 1976. i 1977. do 1981. godine. Najviše prinose ječma po jedinici površine u drugom promatranom periodu proizvele su: V. Britanija na površini 2350 hektara (4,30 t/ha, zatim SR Njemačka (4,27) na površini 1959 hektara i Francuska (3,98 t/ha) na površini 2751 hektara. Ovdje je interesantno napomenuti da u razvijenim analiziranim zemljama od 1962. do 1966. godine u odnosu na 5-godišnje razdoblje su znatno povećane površine pod ječmom, kao i u susjednim zemljama, izuzev Jugoslavije i Mađarske, gdje su površine pod ječmom smanjene.

Najviši porast u proizvodnji ječma između promatranih 5-godišnjih razdoblja postignut je u Italiji (1,35), SR Njemačkoj (1,28), Francuskoj (1,20), Rumunjskoj (1,11) i Bugarskoj (1,02 dt/ha). U ostalim zemljama razlike u prosječnim prinosima po jedinici površine kreću se od 0,27 (Mađarska) do 0,73 t/ha (V. Britanija).

U tabeli 4 izneseni su podaci o proizvodnji zobi u Jugoslaviji i drugim zemljama u periodu 1962—66. i 1978—1981. godine. Iz ove tabele vidi se da su najviši prosječni prinosi zobi po hektaru realizirani u drugom razdoblju u razvijenim zemljama, kao što su: V. Britanija (4,07), SR Njemačka (3,92), Francuska (3,44 t/ha). Od susjednih zemalja u istom peri-

odu najviši prosječni prinosi proizvedeni su u Austriji (3,23) i Mađarskoj (0,25 t/ha), dok se u ostalim susjednim zemljama visina prosječnih prinosa kreće u rasponu od 1,04 (Rumunjska) do 1,99 t/ha (Italija). Razlike u nivou ostvarenih prinosa između razmatranih razdoblja kreću se od — 0,02 (Rumunjska) do 1,36 t/ha (Mađarska).

Tabela 3 — Površina i prinos ječma u Jugoslaviji i drugim zemljama³⁾

Z e m l j a	R a z d o b l j e				Razlika t/ha	Index 1962— 66—100
	1962—1966.		1977—1981.			
	površina 000 ha	prinos t/ha	površina 000 ha	prinos t/ha		
Aibanija	9	0,98	11	1,70	0,72	173
Austrija	212	2,74	367	3,40	0,66	124
Bugarska	331	2,20	420	3,22	1,02	146
Grčka	205	1,55	351	2,34	0,79	151
Italija	198	1,37	312	2,72	1,35	198
Jugoslavija	378	1,59	301	2,24	0,65	141
Mađarska	516	2,88	245	3,15	0,27	109
Rumunjska	242	1,83	764	2,94	1,11	161
Francuska	2375	2,78	2751	3,98	1,20	143
SR Njemačka	1169	2,99	1959	4,27	1,28	143
V. Britanija	1972	3,57	2350	4,30	0,73	120

3) Ibid, str. 44 i 45,100

Tabela 4 — Površina i prinos zobi u Jugoslaviji i drugim zemljama⁴⁾

Z e m l j a	R a z d o b l j e				Razlika t/ha	Index 1962— 66—100
	1962—1966.		1977—1981.			
	površina 000 ha	prinos t/ha	površina 000 ha	prinos t/ha		
Albanija	21	0,65	20	1,42	0,77	218
Austrija	145	2,25	92	3,23	0,98	143
Bugarska	135	1,14	50	1,39	0,25	121
Grčka	122	1,25	56	1,49	0,24	119
Italija	308	1,36	224	1,99	0,63	146
Jugoslavija	322	1,09	208	1,43	0,34	131
Mađarska	77	1,14	38	2,50	1,36	219
Rumunjska	152	1,06	55	1,04	0,02	98
Francuska	1211	2,12	562	3,44	1,32	162
SR Njemačka	604	2,88	729	3,92	1,04	136
V. Britanija	508	2,91	161	4,07	1,16	140

4) Ibid, str. 49 i 50,104 i 105.

Iz datog pregleda u tabeli 5 o postignutim rezultatima u proizvodnji kukuruza u Jugoslaviji i drugim zemljama vidi se da su najviše prosječne

prinosе kukuruza u petogodišnjem prosjeku 1978—1981. godine ostvarile slijedeće zemlje: Italija (6,81) na površini 955 hektara, Francuska (5,38) na površini 1750 ha, Mađarska (5,05) na površini 1317 ha i Jugoslavija 4,18 na požetoj površini 2231 hektara. Radi niske zastupljenosti u površinama pod kukuruzom u Austriji, Grčkoj i SR Njemačkoj smatramo da nije potrebno komparirati s jugoslavenskim prosjekom, iako imaju znatno više ostvarene prinose po jedinici površine. Ispod razine jugoslavenskog prosjeka u proizvodnji kukuruza nalaze se: Bugarska (4,07), gdje požete površine iznose 625 ha i Rumunjska (3,39 t/ha), kao najveći proizvođač kukuruza u Evropi s požetim površinama 3249 hektara.

Razlike u razini postignutih prosječnih prinosa između dva analizirana razdoblja u vremenskom intervalu od 10 godina bili su slijedeći: Grčka (4,14), Italija (3,47), Austrija (2,87), Mađarska (2,29), Francuska (1,95) i Jugoslavija (1,72 t/ha). Kod ostalih ispitivanih zemalja ove razlike kretale su se od 1,31 (Bugarska) do 1,48 t/ha (Rumunjska).

Kod usporedbe realiziranog prinosa kukuruza, kao i kod ostalih proizvođača važno je na kojoj žetvenoj površini su proizvedeni prosječni prinosi po jednom hektaru.

Kako se iz podataka u tabeli 6 vidi postoje velike oscilacije u razini proizvodnje kukuruza u Jugoslaviji i drugim zemljama. U petogodišnjem prosjeku 1978—1981. u proizvodnji krumpira najveće proizvodne efekte realizirale su slijedeće zemlje: V. Britanija (3,21 t/ha), zatim SR Njemačka (28,9) i Francuska (27,5 t/ha). Najviše prinose u susjednim zemljama postigla je Austrija (24,7) i Italija (17,9 t/ha) krumpira. U Mađarskoj i Rumunjskoj proizvedeno je 15,1 i Grčkoj 15,5 t/ha. Najniže prosječne prinose krumpira po jedinici površine u analiziranom razdoblju imale su Albanija (7,7) i Jugoslavija 8,8 t/ha, dok je u Bugarskoj smanjen prinos za 0,4 t/ha, a u Albaniji za 0,5 t/ha, u odnosu na ranije razdoblje 1962—1966. godine.

Tabela 5 — Površina i prinos kukuruza u Jugoslaviji i drugim zemljama⁵⁾

Z e m l j a	R a z d o b l j e				Razlika t/ha	Index 1962— 66—100
	1962—1966.		1977—1981.			
	površina 000 ha	prinos t/ha	površina 000 ha	prinos t/ha		
Albanija	155	1,13	100	2,75	1,62	243
Austrija	52	4,07	183	6,94	2,87	170
Bugarska	615	2,76	625	4,07	1,31	147
Grčka	161	1,67	138	5,81	4,14	348
Italija	1081	3,34	955	6,81	3,47	204
Jugoslavija	2490	2,46	2231	4,18	1,72	170
Mađarska	1258	2,76	1317	5,05	2,29	183
Rumunjska	3289	1,91	3249	3,39	1,48	177
Francuska	961	3,43	1750	5,38	1,95	157
SR Njemačka	9	3,56	116	5,93	2,37	166
V. Britanija	—	—	1	6,81	—	—

⁵⁾ Ibidem, str. 55, 57, 58 i 103.

Tabela 6 — Površina i prinos krumpira u Jugoslaviji i drugim zemljama⁶⁾

Z e m l j a	R a z d o b l j e				Razlika t/ha	Index 1962— 66=100	
	1962—1966.		1977—1981.				
	površina	prinos	površina	prinos			
Albanija		5	8,2	18	7,7 —	0,5	94
Austrija		156	20,0	56	24,7	9,1	124
Bugarska		39	10,9	36	10,5 —	0,4	96
Grčka		51	10,2	63	15,5	5,3	152
Italija		361	10,4	166	17,9	7,5	172
Jugoslavija		313	8,7	299	8,8	0,1	101
Mađarska		213	8,6	107	15,1	6,5	175
Rumunjska		300	9,0	328	15,1	6,1	167
Francuska		711	16,5	267	27,5	11,0	166
SR Njemačka		865	24,2	333	28,9	11,0	119
V. Britanija		294	23,4	209	32,1	8,7	137

6) Ibid. 101 i 113.

Pozitivne razlike u proizvodnji krumpira između dva razmatrana razdoblja kretale su se od 0,1 do 11,0 t/ha. Ove razlike izražene u postocima kretale su se od — 6 do + 75%.

Radi detaljnijeg izučavanja oscilacija u razini ispitivanih prosječnih prinosa u ratarskoj proizvodnji smatramo potrebnim prikazati i razinu potrošnje NPK hraniva u Jugoslaviji i drugim zemljama.

U tabeli 7 prikazane su oranične površine i potrošnja NPK hraniva u 1980. godini (preračunato na oranične površine). Iz ove tabele se vidi da visoki prinosi realiziranih proizvoda u visokorazvijenim zemljama su ostvareni zahvaljujući i velikoj potrošnji NPK hraniva po hektaru. Među najvećim potrošačima NPK hraniva (0,494 t/ha) nalazi se SR Njemačka, Francuska (0,342) i V. Britanija 0,321 t/ha. U susjednim zemljama potrošnja NPK hraniva kreće se od 0,122 t/ha (Jugoslavija) do 0,299 t/ha (Mađarska).

U strukturi potrošnje NPK hraniva najviše je zastupljena potrošnja dušičnih, fosfornih i kalijevih hraniva.

Tabela 7 — Oranične površine i potrošnja NPK hraniva u Jugoslaviji i drugim zemljama 1980. god.8)

Z e m l j a	Oranične površine u 000 ha	Potrošnja NPK hraniva u kg/ha		K ₂ O	ind.	ukup- no	index
		N	P ₂ O ₅				
Albanija	615	110	29	7	24	146	120
Austrija	1536	103	65	95	327	263	219
Bugarska	3827	110	89	15	52	214	175
Grčka	2929	121	62	15	52	198	162
Italija	9485	117	88	44	152	249	204
Jugoslavija	7153	62	31	29	100	122	100
Mađarska	5027	113	86	100	345	299	245
Rumunjska	9834	80	53	13	45	146	120
Francuska	17219	123	115	104	359	342	280
SR Njemačka	7270	203	125	166	572	494	405
V. Britanija	6936	189	66	66	227	321	263

8) Potrošnja NPK hraniva i indeksi izračunati na osnovu podataka: FAO, Production yearbook, vol. 35.

Roma, 1982. FAO, Statistics, vol. 5, 1982. Roma, 1982.

Smatramo da nije potrebno posebno naglašavati važnost NPK hraniva u intenzivnoj ratarskoj proizvodnji, koje pored kvalitetnog sjemena i suvremene agrotehnike ima veliko značenje u postizavanju visokih prinosa. Naravno da i klimatski i zemljišni uvjeti proizvodnje također utječu na razinu proizvodnje, kao i rokovi sjetve.

Pored istraživanja razine proizvodnje nekih ratarskih kultura izvršena je i analiza iz stočarstva u proizvodnji mlijeka u Jugoslaviji i drugim zemljama u vremenskim razdobljima od 1972. do 1976. i 1978. do 1981. godine. Podaci o proizvodnji mlijeka prikazani su u tabeli 8. Iz ovih podataka proizlazi da je u ispitivanim vremenskim razdobljima najviše u prosjeku proizvedeno mlijeka po grlu u drugom analiziranom razdoblju i to: V. Britaniji (4785 litara), SR Njemačkoj (4435), Austriji (3472), Mađarskoj (3350), Francuskoj (3209), Italiji (2761), Bugarskoj (2508), Rumunjskoj (2005), Albaniji (1680), Grčkoj (1642) i Jugoslaviji (1554) litara mlijeka u prosjeku po jednoj kravi godišnje.

Postignute razlike u razini proizvodnje mlijeka po grlu između dva perioda kretale su se od 83 (Italija) do 795 litara (Mađarska). Postignuti proizvodni rezultati u proizvodnji mlijeka u razdoblju 1978—1981. godine u odnosu na bazni period 1972—1976. godine bili su u porastu od 3 do 31%.

Tabela 8 — Proizvodnja mlijeka u Jugoslaviji i drugim zemljama 1972—1981. god.7)

Z e m l j a	B r o j g r l a u 000		P r o s j e č n a p r o i z v o d n j a mlijeka po grlu god.		R a z l i k a I n d e x 1972— 76=100	
	1972—76.	1977—1981.	1972—76.	1977—1981.		
Albanija	137	155	1295	1680	385	130
Austrija	1040	988	3075	3472	397	113
Bugarska	632	711	2215	2508	296	113
Grčka	486	425	1349	1642	293	122
Italija	3487	3711	2678	2761	83	103
Jugoslavija	2430	2751	1335	1554	219	116
Mađarska	771	764	2555	3350	795	131
Rumunjska	2455	2164	1672	2005	333	120
Francuska	9816	10059	2906	3209	303	110
SR Njemačka	5441	5448	3965	4435	460	112
V. Britanija	3382	3329	4192	4785	643	114

7) FAO, Production yearbook, vol. str.

FAO, Production yearbook, vol. 33, str. 231.

FAO, Production yearbook, vol. 35, str. 230.

5. ZAKLJUČCI I PRIJEDLOZI

Na osnovu izvršenih istraživanja razine proizvodnje nekih agrarnih proizvoda u Jugoslaviji i drugim zemljama možemo zaključiti slijedeće:

1. U Jugoslaviji, iako je učinjen značajan progres u proizvodnji analiziranih ratarskih kultura, nisu u dovoljnoj mjeri u cjelini korišteni raspoloživi zemljišni potencijali za intenzivniju ratarsku proizvodnju, kao i u proizvodnji mlijeka.

2. U susjednim, a naročito u razvijenim zemljama u istraživanom razdoblju utrošene su znatno veće količine NPK hraniva, što se pozitivno odrazilo i na razinu ratarske proizvodnje, dok je naprotiv u Jugoslaviji potrošnja umjetnih gnojiva minimalna.

3. Iz ostvarenih rezultata analiziranih proizvoda u susjednim i drugim razvijenim zemljama proizlazi da postoje enormne mogućnosti za brži rast kvantitativne proizvodnje ispitivanih proizvoda u jugoslavenskoj poljoprivredi.

4. Intenzifikacijom proizvodnje pšenice, kukuruza, a naročito raži, ječma, zobi i krumpira oslobodili su se novi zemljišni prostori za širi plodored u ratarstvu što bi omogućilo veću proizvodnju uzgoja šećerne repe, proteinske stočne hrane uljarica i drugih kultura.

5. Mjere ekonomske politike trebalo bi što hitnije uskladiti u razvojnim projekcijama agroindustrijskog kompleksa u cilju bržeg i ekonomičnijeg rasta u proizvodnji hrane kao i organizaciji jedinstvenog jugoslavenskog tržišta. Svako odlaganje bržeg intenziviranja ratarske i stočarske proizvodnje u cjelini nanosilo bi ogromne štete našoj društvenoj zajednici i ne bi bilo u skladu s mjerama ekonomske stabilizacije u agraru.

6. L I T E R A T U R A

1. Grupa autora: Agroindustrijski kompleks Jugoslavije. Privredni pregled. Beograd 1980.

2. **Miljković D., Petak A. i Lj. Vidaković:** Razvoj Jugoslavije 1947-1981. godine. Savezni zavod za statistiku. Beograd, 1982. godine.

3. **Peruško U., Petak A. i Letica S.:** Osnove razvoja znanstvene djelatnosti u SFRJ 1981—1985. Zagreb, 1981.

4. **Stanojević M.:** Osnovni zadaci agrarne politike Jugoslavije u 1983. godini. Ekonomika poljoprivrede br. 2. Beograd, 1983. godine.

5. **Živko I.:** Neki značajniji faktori koji utječu na ekonomski optimum u proizvodnji pšenice (Disertacija). Zagreb, 1974. godine.